

مدیریت هوشمندانه کلاس

دکتر نعمت اله شموسی

دانشیار دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

با همکاری

فائزه برادران ریزی

کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی، مربی مشاوره، آموزش و پرورش سبزوار

محسن کوشا

عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

احمد شموسی

کارشناس ارشد آموزش زبان انگلیسی و دبیر آموزش و پرورش

اعظم شموسی

کارشناس ارشد زبانشناسی دانشگاه الزهراء (س)

سرشناسه:	شموسی، نعمت‌الله، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور:	مدیریت هوشمندانه کلاس/ نعمت‌اله شموسی با همکاری فاطمه برادران یزدی... [و دیگران]؛
ویراستار:	محمدحسن حیدری.
مشخصات نشر:	تهران: انتشارات تانسو، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	ص، ۲۱۶ ص:، مصور، جدول.
شابک:	978-600-96977-0-0
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
یادداشت:	با همکاری فاطمه برادران یزدی، محسن کوشان، احمد شموسی، اعظم شموسی.
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	کلاسداری
موضوع:	Classroom management
موضوع:	تدریس اثربخش
موضوع:	Effective teaching
موضوع:	معلمان -- اثر بخشی
موضوع:	Teacher effective
موضوع:	معلمان -- روابط با شاگردان -- جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع:	Teacher-student relationships -- Psychological aspects
شناسه افزوده:	برادران یزدی، فاطمه، ۱۳۵۴ -
شناسه افزوده:	Baradaran Yazdi, Fatemeh
رده بندی کنگره:	۳۰۱۳LB ش ۳۶۲
رده بندی دیویی:	۳۷۱/۱۰۲۴
شماره کتابشناسی ملی:	۴۶۶۸۱۱۴

ناشر: تانسو	تألیف: کتاب و وزیر
عنوان کتاب: مدیریت هوشمندانه کلاس	شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۹۱۲
مؤلف: دکتر نعمت‌اله شموسی و همکاران	نوبت و سال چاپ: اول - بهار ۱۳۹۶
ویراستار: محمد حسن حیدری	شمارگان: ۲۰۰۰
طراح جلد: اکرم مداح	چاپ و صحافی: فرشیدو
ارتباط مستقیم با مؤلف: nshomoossi@yahoo.com	
قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان	
نشانی: تهران، خیابان پیروزی، خیابان پیچک جنوبی (پایین تقاطع صفای شرقی)، پلاک ۱۶۸، طبقه همکف	
تلفن: ۰۲۱-۳۳۷۸۹۹۳۲	
این کتاب مصوب شورای انتشارات دانشگاه علوم پزشکی سبزوار می‌باشد.	
کلیه حقوق این اثر برای مؤلف اول محفوظ است و هرگونه کپی‌برداری از مطالب بدون اجازه مؤلف ممنوع می‌باشد.	

با رشد و گسترش شیوه‌های نوین آموزشی و پیدایش روش‌های متنوع در تعلیم و تربیت، به‌نظر می‌رسید روزی باید شاهد آن باشیم که یادگیری انسان به‌طور کامل متکی بر تکنولوژی باشد. شاید این تصور هم دور از ذهن نبود که یادگیری در فضاهای مجازی با استفاده از لوح‌های فشرده و برنامه‌های قابل‌نصب بر روی لپ‌تاپ، موبایل یا تبلت، یا آموزش‌های مجازی و از راه دور در بستر اینترنت، بر سایر تصورات ما پیشی خواهد گرفت. البته این روش‌ها نقش انتقال دانش را خوب ایفا می‌کنند و در تمام ساعات شبانه‌روز قابل رجوع هستند. ما در کلاس‌های حضوری، معلم فقط ساعات معینی در اختیار فراگیران است. با این حال، به‌جرات می‌توان گفت که جایگاه معلمی را هیچگاه نمی‌توان از برنامه درسی حذف کرد؛ حذف معلم یعنی کشاندن فراگیران به سر به زیر انتهای، چرا که ذات انسان برای اجتماعی شدن و زیستن در کنار یکدیگر میل دارد. افزون بر انتقال دانش، مهم مفاهیم و آدابی را به ما می‌آموزد که در هیچ سرفصلی نیامده است!

از اهمیت جایگاه و نقش معلم که بگذریم، سوال‌ها را نیز مطرح می‌شود: آیا معلمی هنر است یا مهارتی است آموختنی؟ چرا بعضی معلم‌ها در ذهن ما ماندگار می‌شوند؟ آیا به‌خاطر دانش وسیع آن‌هاست یا رفتار معلمی آن‌ها ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟ آیا معلم‌های مهربان بیشتر به برقراری ارتباط می‌پردازند، یا به تدریس؟ چگونه است که در برخی کلاس‌ها آرامش حاکم است و در برخی تنش‌های متعددی مشاهده می‌شود؟

روایت معلم‌ها هم از فرآیند تدریس، بسیار ساده و منطقی است: «در کلاس می‌شوند؛ تدریس می‌کنند؛ آزمون پایان ترم می‌گیرند؛ نمرات را اعلام می‌کنند؛ تعدادی از فراگیران نمرات عالی می‌گیرند، بعضی هم نمرات متوسط و ضعیف، و تعداد معدودی هم ممکن است نتوانند درس را با نمره قابل قبول بگذرانند. چنین فرآیندی در درازمدت برای معلم و مسئولین امر، حالتی روزمره و طبیعی به خود می‌گیرد.

در شرایط کنونی، استادان از کم‌کاری فراگیران، شکایت دارند و ایده‌آل‌های خود را صرفاً در تعداد انگشت‌شماری از فراگیران می‌بینند که در توزیع نمرات، فقط چند درصد از نمودار را شامل می‌شود! به گونه‌ای که اغلب درصد بالایی از اعضای کلاس، یا با اهداف درس و دوره هم‌راستا نیستند، و یا نیازمند تلاش بسیار زیاد برای رسیدن به درجات بالاتری از موفقیت هستند تا استاد، آنان را در زمره فراگیران موفق قرار دهد. در دسته دیگری از استادان، حتی چنین تصویری هم به وجود نمی‌آید. این دسته از اساتید معتقدند

آموختن و تلاش برای پیشرفت، وظیفه فراگیران است؛ آنان باید بیشتر بخوانند، بیشتر تلاش کنند، اگر موفق نمی‌شوند، تغییر رشته داده و به حوزه‌های دیگر مورد علاقه خود بپردازند، و بسیاری از دلایل و پیشنهادات دیگر.

به نظر می‌رسد که هر دو دسته دارای برداشت مشابهی از فراگیر-محوری هستند به گونه‌ای که هر دو دسته، بار آموختن را بر دوش فراگیر می‌نهند و استاد را سرچشمه جاری دانش می‌دانند که فراگیر با ظرف خود، از آن منبع جاری، سهم خود را برمی‌دارد. اما آنچه در این میان گم می‌شود تلاش‌های گسترده و پی‌درپی استاد برای فهماندن مطالب به تک تک فراگیران است. تصورش سخت نیست که فراگیران در کلاس‌ها برای فهمیدن مطالب و یادگیری مهارت‌ها حضور پیدا می‌کنند، اما گاهی با اولین توضیح استاد، مطلب را نمی‌آموزند؛ گاهی بی‌علاقه‌اند؛ گاهی رفتارهای ناخوشایندی از آنان دیده می‌شود؛ گاهی مشکل تمرکز و توجه دارند؛ گاهی از بیماری‌های جسمی و روانی رنج می‌برند. با این حال، واقعیت آن است که هر یک از آنان عضو کلاس هستند و استاد ملزم است مطالب را به چنین افرادی نیز آموزش دهد.

در چنین شرایطی باید نقش پررنگ‌تری را برای استاد در نظر گرفت. یعنی استاد علاوه بر انتقال دانش وسیع خود به فراگیران، قدمی فراتر بردارد و در همان ساعات تعیین شده برای تدریس، با کمی تغییر در نگرش و روش‌های کلاس‌داری، تدریس را اتخاذ نماید که به اهداف آموزشی تعیین شده با بهره‌گیری از منابع در نظر گرفته شده نزدیک‌تر شود.

مدیریت هوشمندانه کلاس، کتابی است مبنی بر برخی مبانی نظری تفاوت‌های فردی و تأثیر آن بر رفتارهای کلاسی فراگیران که با تجربه نویسندگان، در هر زمینه و قرار است آن چرخه ناموفق را کمی تغییر دهد؛ چرخه‌ای که در آن استاد مسئول ارائه درس است و همان‌طور که پیش از این فهماندن مطالب، و فهماندن کاری است بسیار سخت و دشوار! البته از وظایف فراگیران نیز برای یادگیری کم خواهیم کرد.

به اعتقاد مؤلفان، تفاوت‌های فردی فراگیران، محور فرآیند یاددهی و یادگیری است (یعنی انتقال موفقیت‌آمیز مطالب از ذهن استاد به فراگیران و تبدیل شدن آن به دانش یا مهارت)؛ به عبارت دیگر، میزان موفقیت در یادگیری دروس مختلف، تا حدی به تفاوت‌های فردی و به استعدادها و فراگیران برمی‌گردد. مدیریت کلاس مبتنی بر چنین رویکردی، به معنای این است که معلم به چنین تفاوت‌هایی توجه نموده و تدریس خود را بر آن اساس تغییر دهد. این روش به عدالت در آموزش نیز نزدیک‌تر است؛ به گونه‌ای که همه اعضای کلاس در نهایت، به درک بخش‌های عمده‌ای از مطالب ارائه شده، خواهند رسید، البته هر کدام متناسب با ظرفیت یادگیری خود. در این راستا لازم است ابعاد شناختی و هوشی استاد و فراگیر

به طور مجزا ارزیابی شده و سپس ارتباط مناسبی بین آن‌ها برقرار گردد. و بالاتر از موارد یاد شده، باید به خاطر داشته باشیم که هم معلم و هم فراگیر در فضای آموزشی و در زمان تدریس باید خود را تغییر دهند. البته زمینه‌سازی برای ایجاد چنین تغییراتی، برعهده استاد است.

لازم است بدانیم محور تعلیم و تربیت، استاد است و فراگیران، نقش موجودات هوشمندی را بازی می‌کنند که در این معادله به حرکات و تدریس استاد واکنش نشان می‌دهند و در نهایت، بخش پویایی از فرآیند تدریس خواهند بود؛ پاسخ قابل قبول این موجودات پویا به تدریس هوشمندانه استاد، زمانی محقق می‌شود که استاد، نه‌اگیران خود را به سمت ایستایی تبرد و نقش‌های روزمره آنان را در فرآیند تدریس، پررنگ‌تر نماید. تلاش درس، هر لحظه‌اش، سناریوی ویژه‌ای است که نقش‌های تعیین‌شده برای استاد و فراگیران به فراخور موضوع مورد تدریس، تغییر خواهد کرد، و بازیگردان این صحنه‌ها، استاد است.

در پایان، ضمن تشکر از معاونت تحقیقات و فن‌آوری دانشگاه علوم پزشکی سبزوار به واسطه حمایت مادی و معنوی از چاپ این اثر، همچنین سپاس و قدردانی از استاد ارجمند جناب آقای محمدحسن حیدری مدیر محترم انتشارات نانسو که با بردباری به بررسی، این اثر پرداخته و زحمت چاپ و بخش آن را برعهده گرفته‌اند، ذکر این نکته را لازم می‌دانم که واژه‌های معلم، استاد و مربی یا واژه‌های شاگرد، فراگیر، دانش‌آموز و دانشجو همگی برای بیان نقش‌های مختلفی در یاددهی و یادگیری به کار رفته‌است، و خوانندگان عزیز در زمان مطالعه این کتاب، به تناسب موضوع مطرح شده، می‌توانند تغییر موردنظر را به کار ببرند. از معلمان جوان و تازه کار، مدرسین مراکز آموزش عالی و مسئولین حوزه‌های آموزشی انتظار دارم این اثر را حداقل یک مرتبه مطالعه بفرمایند. در ضمن، با ادعان این که هیچ اثری عاری از نقص نخواهد بود، استدعا دارم نظرات ارزشمند خود را از طریق پست الکترونیک nshomoossi@yahoo.com برای این حقیر ارسال بنمایند.

دکتر نعمت اله شوموسی

دانشیار دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

بهار ۱۳۹۶

فهرست مطالب

۱۶	فصل اول: درآمدی بر تفاوت های فردی
۱۷	تفاوت های جنسیتی دختران و پسران
۲۰	تفاوت در غلبه نیمکره های مغز
۲۱	نیمکره چپ
۲۱	تقویت نیمکره چپ
۲۱	نیمکره راست
۲۲	تقویت نیمکره راست
۲۳	تعادل بین نیمکره های مغز
۲۳	مثال عملی در یادگیری چپ مغزها: تدریس منظومه شمسی
۲۴	مثال عملی در یادگیری راست مغزها: تدریس منظومه شمسی
۲۵	تعادل بین نیازهای چپ مغزها و راست مغزها
۲۵	تفاوت در سبک های یادگیری
۲۶	فهرست سبک های یادگیری
۲۷	انواع فراگیران براساس سبک های یادگیری
۲۸	تفاوت در تیپ های شخصیتی: برونگرا و درونگرا
۲۹	افراد برونگرا
۳۰	افراد درونگرا
۳۲	ایجاد توازن در سبک یادگیری اعضای کلاس
۳۳	کمک به درونگراها
۳۴	تفاوت در سبک های شناختی: وابستگی یا عدم وابستگی به زمینه
۳۵	تفاوت معلمان از نظر وابستگی به زمینه
۳۶	تفاوت روش های تدریس از نظر وابستگی به زمینه
۳۶	تفاوت در سبک های اسنادی: منبع کنترل فراگیران
۳۷	تفاوت در نوع و میزان انگیزش فراگیران
۳۸	انگیزش بیرونی
۳۹	مشوق و پاداش
۴۱	تنظیم بیرونی
۴۱	تنظیم درون فکنی شده
۴۱	تنظیم خودپذیر
۴۱	تنظیم آمیخته
۴۲	انگیزش درونی
۴۳	کلام آخر در موضوع انگیزش
۴۳	تفاوت فراگیران از منظر هوش چندگانه
۴۷	هوش بدنی-جنبشی
۴۷	هوش بین فردی
۴۸	هوش کلامی-زبانی
۴۹	هوش منطقی-ریاضی
۴۹	هوش درون فردی
۵۰	هوش فضایی
۵۰	هوش موسیقایی

۵۱	هوش طبیعت گرایی
۵۲	کلام آخر و خلاصه فصل اول

فصل دوم: آمادگی قبل از تدریس

۵۴	فضای فیزیکی کلاس
۵۵	تأثیر نور در فضای آموزشی
۵۶	نورخیره کننده
۵۷	روشنایی عمومی
۵۷	نقش روشنایی در یادگیری
۵۷	یک هفته قبل از شروع ترم
۵۸	داشتن طرح درس
۶۰	انتخاب کتاب مناسب برای تدریس
۶۰	تدوین جزوه مناسب برای تدریس
۶۱	احاطه کامل به موضوع درس
۶۲	توجه به مناسبت‌ها در طرح ده
۶۲	تدوین قوانین و مقررات کلاسی
۶۳	سیستم نمره دهی مشخص
۶۳	رابطه شاگرد و استاد
۶۵	اعلام ساعات حضور به فراگیران
۶۶	کلام آخر و خلاصه فصل دوم

فصل سوم: شیوه های مؤثر در تدریس موفق

۷۰	هماهنگی با مدیر گروه
۷۰	هماهنگی با معاون آموزشی
۷۱	گذر از نقش دانش آموزی به فراگیری
۷۲	لحظه ورود به کلاس
۷۳	شروع روز اول
۷۳	مطالب درسی روز اول
۷۴	شروع کلاس
۷۵	پیوند بین مطالب جدید و قدیم
۷۵	حضور و غیاب فراگیران
۷۶	یادگیری اسامی فراگیران
۷۶	اجرای کامل طرح درس
۷۷	اجرای برنامه انضباطی
۷۷	تعادل در سختگیری
۷۸	زمان بندی جلسات تدریس
۷۸	وقت شناسی استاد
۷۹	مشارکت دادن فراگیران
۷۹	کنفرانس کلاسی فراگیران
۸۰	انجام کار گروهی در کلاس
۸۱	تقویت ارتباط بین فراگیران
۸۲	نفوذ در دل فراگیران
۸۲	تحسین فراگیران موفق
۸۳	تشویق هدف دار
۸۳	تشویق همراه با دست زدن
۸۴	پذیرش و صمیمیت

۸۴	حقوق استاد بر شاگرد
۸۵	احترام به فراگیران
۸۵	آموزش عملی احترام
۸۶	حقوق شاگرد بر استاد
۸۶	بیان نکات آموزنده
۸۷	مهارت صحبت کردن
۸۸	مهارت گوش دادن فعال
۸۹	حفظ تماس چشمی
۸۹	تقسیم نگاه
۹۰	کم و زیاد کردن شدت صدا
۹۰	مکث‌های به موقع و هدفمند
۹۱	تأکید بر مفاهیم و کلمات
۹۱	توجه به رفتارهای غیر کلامی
۹۲	رعایت پوشش ظاهری
۹۲	نشستن، ایستادن و قدم زدن
۹۳	رُست بدنی
۹۳	زبان بدن
۹۴	پاسخگو بودن
۹۵	معرفی منابع مناسب و دسترس
۹۵	استفاده از منابع علمی به‌رر
۹۶	جرا‌تمندی استاد در بیان انمی
۹۶	روش‌ها و الگوهای فعال
۹۷	جذآبیت کلاس
۹۷	تلاش در افزایش جذآبیت کلاس
۹۸	بهترین روش در جذآبیت کلاس
۹۹	کلاس شاداب و زنده
۱۰۰	مدیریت هوشمندانه هیجانات
۱۰۱	خوش‌گمانی
۱۰۱	تواضع و فروتنی
۱۰۱	ذکر صلوات
۱۰۲	بیان علایق مشترک
۱۰۲	کاهش اضطراب پرسش
۱۰۳	انتخاب فراگیر داوطلب در پرسش‌های کلاسی
۱۰۴	پرسش پای تخته
۱۰۴	اشاره به رویدادهای ورزشی
۱۰۵	نظرسنجی از فراگیران
۱۰۵	گرفتن عکس دسته‌جمعی
۱۰۵	جوایز کوچک
۱۰۶	خط خوب
۱۰۶	بیان خاطره توسط استاد
۱۰۶	بیان خاطره توسط فراگیران
۱۰۶	مدیریت زمان
۱۰۷	بهره‌وری حداکثری از زمان کلاس
۱۰۸	زمان بیکاری
۱۰۹	وقت اضافه
۱۰۹	آزمونک

۱۱۰	خاتمه دادن به درس
۱۱۰	اعلام تکالیف منزل در انتهای کلاس
۱۱۱	انجام تکالیف در منزل
۱۱۲	رسیدگی به تکالیف منزل
۱۱۳	ثبت دقیق تکالیف
۱۱۴	انجام تکالیف در کلاس
۱۱۴	پروژه پایان ترم
۱۱۶	ارتباط گذرا
۱۱۷	بهره‌گیری از تکنولوژی آموزشی
۱۱۷	استفاده از لوازم کمک آموزشی
۱۱۸	کاربردهای آموزشی تلفن همراه و تبلت
۱۱۹	تغییر ابتکاری مکان کلاس
۱۲۰	گردش‌های علمی
۱۲۰	گذر از یک مبحث به بحث دیگر
۱۲۱	ایجاد شور و اشتیاق
۱۲۱	هدایت فراگیران به رقابت
۱۲۲	هدایت فراگیران به سمت فکر
۱۲۲	پرورش انگیزه در فراگیران
۱۲۳	چند راهکار عملی برای ایجاد انگیزه در فراگیران
۱۲۶	تمرکز حواس فراگیران
۱۲۶	تعطیلی زود هنگام کلاس‌ها
۱۲۷	آزمون
۱۲۸	طراحی سؤال آزمون
۱۲۸	برگه آزمون
۱۲۹	نمره بیست
۱۳۰	سؤالات تستی
۱۳۲	سؤالات تشریحی
۱۳۲	طراحی سؤالات تشریحی
۱۳۳	اعلام زمان آزمون‌های کلاسی
۱۳۴	زمان اعلام نمره
۱۳۴	نحوه رسیدگی به اعتراض
۱۳۵	ارفاق در آزمون
۱۳۵	بایگانی اوراق امتحانی
۱۳۵	رویت ورقه امتحانی توسط فراگیر
۱۳۶	بردن نمرات بر روی نمودار
۱۳۷	کلام آخر و خلاصه فصل سوم

۱۴۰ فصل چهارم: مدیریت رفتارهای نامطلوب

۱۴۰	بی‌نظمی و بی‌انضباطی
۱۴۱	ریشه بی‌انضباطی
۱۴۱	بی‌نظمی به خاطر ویژگی‌های فردی استاد
۱۴۱	بی‌نظمی به خاطر ویژگی‌های فردی فراگیران
۱۴۲	خروج فراگیران از کلاس در حین تدریس
۱۴۲	آشنایی در فرآیند یاددهی و یادگیری
۱۴۲	بروباری از ابتدای شروع سال تحصیلی
۱۴۳	تدوین مقرارت کلاسی

۱۴۳	تعاادل در اجرای مقررات
۱۴۴	انعطاف پذیری
۱۴۴	رفتار عادلانه
۱۴۵	الگو برداری از اساتید موفق
۱۴۵	خطاهای معلمان تازه کار
۱۴۶	حذف رفتارهای مزاحم
۱۴۷	بلوغ در گفتار فراگیران
۱۴۸	بلوغ در رفتار فراگیران
۱۴۹	بلوغ در انتخاب لباس مناسب
۱۵۰	پوشش نامناسب فراگیران
۱۵۰	استفاده از تکنیک های مثبت در ارتباط
۱۵۱	شناساندن عوامل موفقیت
۱۵۱	گسترش روابط میان استاد و دانشجو
۱۵۲	ابراز علاقه و رجه به فراگیران
۱۵۲	برقراری ارتباط صمیمانه
۱۵۳	اجتناب از ارتباط وابستگی زا
۱۵۳	فن بیان
۱۵۴	حاضر جوابی و حضور ذهن استاد
۱۵۵	کیفیت صدا و بهداشت رفتاری
۱۵۶	تقاضای اساتید برای همکاری والدین
۱۵۷	چگونگی ارتباط با والدین
۱۵۸	ماجرای ادیسون و مادرش: مثالی از یک پدر د سازنده
۱۵۸	انتظار والدین از معلم
۱۵۹	انعکاس توانمندی فراگیران به والدین
۱۵۹	ارتباط با والدین در دانشگاه ها
۱۶۰	کنترل صدای فراگیران
۱۶۰	کمی شوخ طبعی
۱۶۱	تحریک انگیزه در فراگیران
۱۶۲	تعریف و تمجید از فراگیران
۱۶۲	تسهیل فرایند یادگیری
۱۶۳	کمک به تمرکز حواس فراگیران
۱۶۴	نگاه مثبت به مسایل
۱۶۴	نادیده گرفتن برخی رفتارها
۱۶۴	بخشش حرکات ناشیانه فراگیران
۱۶۵	قدم زدن در کلاس
۱۶۵	کمیته انضباطی
۱۶۶	معرفی دانشجو به کمیته انضباطی
۱۶۷	تغلب در آزمون
۱۶۸	برخورد با تغلب در آموزش و پرورش
۱۶۸	برخورد با تغلب در دانشگاه ها
۱۶۸	روش های تغلب در آزمون
۱۷۲	شباهت تکالیف کلاسی فراگیران
۱۷۲	سرقت ادبی در تکالیف پایان ترم
۱۷۳	الگوی رفتارهای مثبت باشیم
۱۷۳	مشاوره اختصاصی
۱۷۴	هشیاری در ارزیابی افراد

۱۷۱	تدریس براساس نوع شخصیت افراد
۱۷۵	فراگیر پرشوری که روی صندلی بند نمی‌شود
۱۷۶	فراگیر بیکار و بی‌علاقه
۱۷۶	دانشجوی خوب
۱۷۷	دانشجوی ضعیف
۱۷۷	دانشجوی غیرقابل تحمل
۱۷۸	پذیرش انتقادهای سازنده
۱۷۸	دانشجوی منتقد
۱۷۹	اهانت فراگیر به هم‌تایان
۱۸۱	دانشجوی خواب‌آلوده با خمیازه‌های مکرر
۱۸۲	دانشجوی گریزان از مشارکت در کلاس و فعال در منزل
۱۸۲	دانشجوی پرحرف
۱۸۲	دانشجوی ساکت
۱۸۳	دانشجویان ته کلاس
۱۸۳	دانشجویی که باعث وقفه در تدریس استاد می‌شود
۱۸۳	تدریس روان و بی‌حاشیه
۱۸۴	تنوع در روش‌ها بر اساس نوع مخاطب
۱۸۵	ایجاد محیط آموزشی امن برای فراگیر
۱۸۵	کلاس همگن
۱۸۵	کلاس ناهمگن
۱۸۶	إرفاق در آزمون‌های پایان‌ترم
۱۸۶	اقدام سریع در موارد بی‌نظمی
۱۸۷	آینده‌نگری در ارزشیابی‌ها
۱۸۷	غیبت فراگیران از کلاس درس
۱۸۸	غیبت‌های مکرر
۱۸۸	تعطیلی کلاس در ابتدا و انتهای ترم
۱۸۹	تاخیر فراگیران در ورود به کلاس
۱۹۰	تاخیرهای مکرر در ورود به کلاس
۱۹۱	تردد‌های مکرر فراگیران در حین تدریس
۱۹۱	تماس تلفنی یا پیامک در کلاس
۱۹۲	تماس فراگیران با تلفن همراه استاد
۱۹۳	خوردن و آشامیدن در کلاس
۱۹۴	تداخل کلاس درس با زمان اذان
۱۹۴	خنده و صحبت کردن در کلاس
۱۹۵	عذرخواهی پیشاپیش دانشجو برای عدم آمادگی
۱۹۶	آدامس جویدن در کلاس
۱۹۶	کلام آخر و خلاصه فصل چهارم

۱۹۸ فصل پنجم: موانع ارتباط استاد با فراگیران

۱۹۹	نداشتن برنامه ویژه برای هر کلاس
۱۹۹	آشفته‌گی در تدریس
۲۰۰	وضع قوانین ناعادلانه برای اداره کلاس
۲۰۰	تنبيه شديد
۲۰۱	تنبيه مکرر
۲۰۱	نصيحت مداوم
۲۰۲	بیان مبهم

۲۰۲	برجسب زدن به افراد
۲۰۳	پرهیز از لبخند و روی گشاده
۲۰۳	طعن و کنایه
۲۰۴	تمسخر
۲۰۴	تحقیر فراگیران
۲۰۵	تهدید کردن
۲۰۵	انتقاد شدید
۲۰۶	پیش داوری استاد
۲۰۶	پیش داوری فراگیران
۲۰۶	امر و نهی کردن
۲۰۷	پرهیز از دوستی با فراگیران
۲۰۸	درگیر کردن فراگیران با یکدیگر
۲۰۸	بدنمره بودن
۲۰۹	فریاد زدن
۲۰۹	سپردن عواطف استاد به دست فراگیران
۲۱۰	برخوردهای تبعیض آمیز
۲۱۰	غیبت از سایر اساتید
۲۱۱	بداخلاقی
۲۱۱	کلام آخر و خلاصه فصل پنجم
۲۱۲	منابع مورد استفاده و پیشنهادی برای مطالعه علاقمندان
۲۱۲	منابع فارسی
۲۱۴	منابع انگلیسی